
TMS 11- İNŞAAT SÖZLEŞMELERİ

Tarık Ziyad ÇELİK*
Süleyman ERTÜRK**

İsa GEREKLİ**
Yahya GÜNAY***

Mesut BİLGİNER****

ÖZET

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işi yapan inşaat taahhüt işletmeleri üstlendikleri işler nedeniyle⁵ elde ettikleri gelir, gider, kar veya zararı muhasebe kayıtlarına almak zorundadırlar. Bu kayıtlar ise TMS-11 standartlarına göre oluşturulmaktadır.

TMS- 11 standardı inşaat sözleşmelerine ilişkin gelir ve maliyetlerle ilgili muhasebe uygulamasının açıklamaktadır. İnşaat sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde temelde iki metot bulunmaktadır. Bunlar Tamamlanmış Taahhüt metodu ve Tamamlanma Yüzdesi (Oranı) metodudur. Ancak TMS 11' e göre "Tamamlanma Yüzdesi" metodunu tercih edilmektedir. Türkiye'deki vergi kanunlarına göre ise Tamamlanmış Taahhüt Yöntemi uygulanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı TMS 11-inşaat sözleşmelerinin amaç ve kapsamını açıklamak ve tamamlama yüzdesi yöntemine göre inşaat sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili uygulamalara değinmektir.

Anahtar kelimeler: İnşaat Muhasebesi, TMS 11, Tamamlanma Yüzdesi.

TMS11-COSTRUCTION CONTRACTS

ABSTRACT

Construction and contracting companies who are performing construction and repair must take in accounting records because of their income, expenses, profit or loss. These records are formed according to TMS-11 standarts.

TMS-11 standarts explain the cost of accounting practices which is related to construction contracts. There are basically two methods for accounting for construction contracts. These are "Completed Contract Method" and "Completion Percentage" methods. But, Completion Percentage is preferred by TMS 11. According to the tax laws in Turkey, Completed Contract Method are applied.

The aim of this study is to explain the purpose and scope of TMS 11 construction contracts and to address the application relates to the accounting for construction contracts according to the percentage of completion method.

Key Words: Construction Accounting, TMS 11, Completion Percentage

---

*Arş.Gör., Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

**Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı,

***Öğr.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü,

****Arş.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü,

*****Öğr.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü.

GİRİŞ

İnşaat işletmeleri genelde inşa faaliyeti ile ya kendi nam ve hesaplarına yada başkalarının nam ve hesaplarına mamul üretmektedirler. Kendi nam ve hesaplarına yapanlara yap sat işletmeleri adı verilirken, başkalarının nam ve hesabına bir sözleşme ile yapan inşaat işletmeleri ise inşaat taahhüt işletmesi olarak adlandırılmaktadır. Özel inşaat işletmelerinin muhasebe kayıtları tipik bir üretim işletmesiyle aynı muameleyi görmektedir. Ancak inşaat taahhüt işletmelerinin finansal nitelikli faaliyetlerinin muhasebeleştirilmesi ve bunların sonuçlarının vergilendirilmesi ise özel inşaat işletmelerinden farklılaşmaktadır. Bu standardın üzerinde durduğu özellikli konu inşaat sözleşmeleri ile ilgili gelir ve maliyetleri işlemlerine yol göstermesidir. Çünkü inşaat işlerinde gerçekleştirilen işin doğası gereği, söz konusu işin başlangıcı ile bitişinin farklı dönemlerde gerçekleşmesi ve muhasebeleştirme periyotlarını farklı dönemlere dağıtılmasıdır. Bu yüzden ilk mesele inşaat sözleşmelerindeki gelir ve maliyetlerin hesaplama dönemlerinde işin yapıldığı dönemlere paylaştırılması gerekmektedir (IFRS, 2014: www.ifrs.org).

1. TMS 11 STANDARTININ AMAÇ VE KAPSAMI

1.1. Standardın Amacı:

Bu Standardın amacı inşaat sözleşmelerine konu olan gelir ve maliyetlerle ilgili muhasebe uygulamasının tanımlanmasıdır. İnşaat sözleşmelerine konu olan işlerin özelliği gereği, sözleşme kapsamındaki işin başlamasıyla tamamlanması farklı hesap dönemlerine girmektedir. Bu nedenle inşaat sözleşmelerinde ilişkin muhasebe uygulamasındaki esas konu, sözleşme kapsamında elde edilen gelir ve maliyetlerin inşaat işlerinin gerçekleştirildiği hesap dönemlerine dağıtılmasıdır. Bu standart, sözleşme gelir ve maliyetlerinin gelir tablosunda ne zaman gelir ve gider olarak gösterilecekleri konusunda kavramsal bir çerçevede belirtilen muhasebeleştirme ilkelerini esas alır. Ayrıca Standart, anılan ilkelerin uygulanmasına yönelik bir yol gösterici niteliğindedir (Ağca, vd., 2009:251).

Standardın inşaat sözleşmeleri için muhasebeleştirmesindeki ilk görevi sözleşme gelirleri ve maliyetlerin doğru hesaplama periyotlarında yapılmasıdır. Bu standardın amacı inşaat sözleşmeleri gelir ve maliyetlerinin uygun bir kriterle rehberlik ederek tanınması içindir ve yapılan inşaat işleri içinde sözleşme gelir ve maliyetlerinin gerçekleştiği hesap dönemlerine tahsisine odaklanılır (Greuning v.,h, vd : 265).

Standart da Aşağıdaki konular düzenlenmiştir (Ağca vd., 2009: 245)

- İnşaat sözleşmelerinin Birleştirilmesi ve Bölümlenmesi
- Sözleşme Geliri
- Sözleşme Maliyetleri
- Sözleşme Gelir ve Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi.
- Beklenen Zararın Muhasebeleştirilmesi.
- Tahminlerdeki Değişiklikler
- Kamuya Açıklama ya İlişkin Bölümlerden oluşmaktadır.

2.2. Standardın Kapsamı

Bu standardın kapsamı dahilindeki sözleşmeler ,yapılacak işin başlandığı tarih ile işin bitirildiği tarihin farklı hesap dönemlerinde olduğu inşaat sözleşmeleridir (Boyras, 2009:305).

Yap -İşlet -Devret ve Kendi Adına Yapılan inşaatlar bu standardın kapsamı dışında kalmaktadır (Elitaş, 2011: 95).

Bu standart yüklenici işletmelerin finansal tablolarındaki inşaat sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde uygulanır. Burada bahsedilen yüklenici işletme inşaat sözleşmesine konu olan işi yapacak inşaat işletmesidir. İnşaat sözleşmesi ise yine mevzuatımızda yıllara yaygın inşaat ve onların işleri olarak ele alınmış konuyu ifade etmektedir. Zaten yıllara yaygın yani genellikle bir yıldan fazla süren iş değilse hangi yöntemi kullandığının da bir önemi yoktur. Çünkü sözleşme konusu iş aynı dönem içinde başlayıp bitirilmiş olmaktadır. Buna göre kendi adına inşaat yapıp satan işletmeler bu standardın kapsamında değildirler. Standardın kapsamına giren inşaat taahhüt işlemleri ise hizmet üretimi yapan işletmelerdir (Ağca, vd., 2009: 253).

2. STANDARTLA İLGİLİ AÇIKLAYICI TANIMLAR

2.1. İnşaat Sözleşmesi

Bir varlığın veya oluşturulacak bir tasarımın, teknolojisi ve fonksiyonları yada nihai amaç veya kullanım açısından birbiriyle yakından ilişkili ya da birbirine bağımlı birbiriyle bağlantılı bir grup varlığın inşası için ona has olarak yapılmış bir sözleşmedir (Akbulut, 2012:1161).

2.2. Sabit Fiyatlı Sözleşme

Yüklenicinin sabit bir sözleşme fiyatını veya üretim birimi başına belirgin bir fiyat Kabul ettiği ancak belli koşullar altında işin maliyetinin güncelleştirilmesiyle(eskalasyon) ilgili olan inşaat sözleşmeleridir (Kgg.gov.tr: 2014).

2.3. Maliyet Artı Sözleşme

Yükleniciye Kabul edilebilir yada tanımlanmış maliyetlerin üzerine belli bir oran veya sabit bir tutar ilave edilerek tespit edilmektedir (TMS, 2009:329).

3. İNŞAAT SÖZLEŞMELERİ BÖLÜMLENMESİ VE BİRLEŞTİRİLMESİ

Bir sözleşme birden fazla varlığı kapsarken, her varlığın inşaatı sırasında ayrı bir inşaat sözleşmesi olarak Kabul görecektir aşağıdaki koşullar varken (EC, 2009:2):

Her bir varlık için farklı teklif yapılmış olması

Her bir varlığın farklı bir müzakereye konu olması ve yüklenici ile müşterinin sözleşmenin her bir varlıkla ilişkili olan bölümünü Kabul yada reddetme hakkının bulunması

Her bir varlığın maliyetleri ve gelirlerinin birbirinden ayrı bir şekilde belirlenmesi.

Bu Standardın hükümleri genellikle yapılacak her bir inşaat sözleşmesine ayrı ayrı uygulanmasını gerektirir. Ancak inşaat taahhüt işleri ile ilgili işlemler bazen sadece tek bir sözleşmede veya bazen de ayrı ayrı sözleşmelerde ayrıca belirtilmiş birden fazla inşaat işinin yapımını üstlenmiş olabilir yada söz konusu iş müşterinin seçimine bağlı olarak sözleşme ye dahil olan kapsamda veya sözleşmeye sonradan dahil edilen ek bir varlığın yapılması şeklinde olabilir (Ağca, vd., 2009:253).

Eğer inşaatın yapımını üstlenecek inşaat taahhüt işletmesi birden çok varlığın inşasını içine alan bir sözleşme yapmış, fakat bu sözleşmedeki yapılacak her bir varlığın inşası için müşteriye ayrı ayrı teklif vermiş, işletme ile müşteri bu sözleşme dahilinde her bir varlığın birbirinden ayrı değerlendirilerek kabul veya reddedilebileceği konusunda anlaşmaya varmışsa ayrıca bu sözleşme kapsamındaki her bir işin maliyet ve gelirleri birbirinden ayrı tespit edilebiliyorsa bu işler aynı sözleşme içerisinde yer alsalar da Birbirinden Bağımsız inşaat sözleşmeleri şeklinde değerlendirmeye alınır (Ağca, vd., 2009:253).

Eğer inşaat taahhüt işletmesi bir veya birden daha fazla müşteri için birden fazla inşaat işinin yapımını içeren bir grup sözleşme yapmış ancak bu sözleşmeler grubu bir paket halinde değerlendiriliyorsa , bu sözleşmelerle üstlenilen işler aslında birbiri ile genel bir kar ortaklığına sahip tek bir projenin birbiri ile çok yakın ilişkili parçaları ise ve söz konusu işlerin birbiriyle aynı anda veya belli bir sıralamayla yapılması gerekiyorsa, bu sözleşmeler Tek Bir İnşaat Sözleşmesi olarak değerlendirilir (Ağca, vd., 2009:253).

Eğer İnşaat taahhüt İşletmesi müşterinin seçimine bağlı olarak ek bir varlığın inşasını konu edinen bir sözleşme yapmış veya daha önce yaptığı sözleşme ilave bir varlığın inşası için farklılaştırılmış ise Ayrı Bir İnşaat Sözleşmesi olarak kabul edilir (TMS, 2009:330).

4. SÖZLEŞME GELİRİ

Yıllara yaygın inşaat sözleşmelerinde sözleşme gelirin ana unsuru sözleşme bedelidir. Ancak sözleşmede yapılacak değişiklikler, ek ödeme talepleri ve teşvik ödemeleri de belirli koşullar altında sözleşme gelirin dahil edilirler. O zaman sözleşme geliri şu şekilde formilize edilir (Ağca, vd., 2009:254)

SG= Başlangıç söz. Bedeli +/- (varsa) Değişiklikler +/- (varsa) Ek Ödeme Talepleri +(varsa) teşvik ödemeleri

Sözleşme geliri aşağıdakileri içerir (TMS, 2009:331);

Sözleşmede başlangıçta üzerinde anlaşmaya varılmış bedel ve

Sözleşmeye konu işteki değişiklikler, ek ödeme talepleri ve teşvik ödemelerinden

Gelir olarak sonuçlanması muhtemel olanlar ve

Güvenilir biçimde ölçülebilenler

Sözleşme geliri ölçülürken alınan veya alınacak olan hakedişlerin gerçeğe uygun değeri ölçülür. Sözleşme yapıldığı anda sözleşme geliri sözleşme bedeline eşittir. Ancak sözleşme gelirin ölçülmesi gelecekteki olayların sonuçlarına bağlı olarak çeşitli belirsizliklerden etkilenir. Olaylar meydana

geldikçe ve belirsizlikler çözümlendikçe tahminlerin sık sık gözden geçirilmesi gerekir. Bu nedenle sözleşme geliri tutarı dönemden döneme artabilir veya azalabilir (Akbulut, 2012:1161).

5. BAŞLANGIÇ SÖZLEŞME BEDELİ

Yüklenici firma ile müşteri arasında işin başlangıcında üzerinde anlaşmaya varılmış bedel (Ağca, vd., 2009:254).

Değişiklikler: sözleşme kapsamındaki inşa edilecek varlığın özellikleri, tasarımı ve sözleşme süresinin başlangıçta üzerinde anlaşılardan farklılaştırılması gibi amaçlarla verilen talimatlardır. Değişiklik sözleşme gelirinde bir artış veya azalışa neden olabilir. Değişiklikten kaynaklanan tutarlar, müşterinin değişikliği ve değişiklikten kaynaklanan gelir artışının muhtemel olması ve gelir tutarının güvenilir biçimde ölçülebildiği durumlarda sözleşme gelirine dahil edilir (TMS, 2009:33).

Ek ödeme talepleri: Yüklenicinin müşteriden veya bir başka taraftan tahsil etmeyi talep ettiği, sözleşme fiyatına dahil edilmemiş maliyetlerdir. Ek ödeme talebi, örneğin müşterinin neden olduğu gecikmelerden, özelliklerdeki yada tasarımdaki hatalardan ve değişikliklerden sözleşmeye konu işte yapılan sözleşme süresindeki ihtilafli değişikliklerden ortaya çıkabilir. Ek ödeme taleplerinden kaynaklanan gelir tutarlarının ölçülmesi büyük ölçüde belirsizliğe konu olup, çoğu kez müzakerelerin sonucuna dayanmaktadır. Bu nedenle ek ödeme talepleri sözleşme gelirine ancak aşağıdaki durumlar mevcutsa dahil edilir (Ağca, vd., 2009:254). Müzakerelerin ek ödeme talebini kabul etmesini muhtemel kılan olumlu bir aşamaya ulaşması. Müşteri tarafından kabul edilmesi muhtemel olan tutarın güvenilir biçimde ölçülebilmesi

Teşvik ödemeleri: yüklenicinin müşteriden yada bir başka taraftan tahsil etmeyi talep ettiği, sözleşme fiyatına ilave edilememiş maliyetleri içerir. Önceden Belirlenmiş başarı standartlarının yakalanması yada bunun üzerine çıkılması durumunda yükleniciye ödenen ek tutardır. sözleşmeye konu işin belirlenmiş başarı standartlarına ulaşılması veya aşılmasını muhtemel kılacak düzeyde ilerlemiş olduğu ve teşvik ödemesi tutarının güvenilir biçimde ölçülebildiği durumlarda sözleşme gelirine dahil edilir (TMS, 2009:332).

6. SÖZLEŞME MALİYETİ

Sözleşme maliyetleri; Bir sözleşmeye taraf olunmasından sözleşmenin nihai olarak tamamlanmasına kadar geçen sürede o sözleşmeye yüklenebilecek olan maliyetlerdir. Buna göre inşaat sözleşmesinin maliyeti aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır (Ağca, vd., 2009:255).

Belli bir sözleşmeyle doğrudan ilişkili maliyetler

Genel olarak sözleşme kapsamındaki ilişkisi kurulabilen ve belli bir sözleşmeye yüklenebilecek olan maliyetler

Sözleşme hükümlerine göre özellikle müşteriye yüklenebilecek olan diğer maliyetler

Genel olarak sözleşme kapsamındaki ilişkisi kurulabilen ve belli bir sözleşmeye yüklenebilecek olan maliyetler (Ağca, vd., 2009:256);

Sigorta

Belli bir sözleşmeyle doğrudan ilişkisi kurulamayan tasarım ve teknik destek hizmetleri maliyeti

Inşaat genel giderleri

Sözleşme hükümlerine göre özellikle müşteriye yüklenebilecek olan diğer maliyetler tanımlanmış bazı genel yönetim giderleri ile geliştirme maliyetlerini içerir (TMS, 2009:333).

Sözleşmeye konu işle ilişkisi kurulamayan veya bir sözleşmeye yüklenemeyen

Sözleşmede geri ödenecek gider olarak belirtilmemiş genel yönetim giderleri

Satış maliyetleri

Sözleşmede gider olarak belirtilmemiş araştırma ve geliştirme maliyetleri

Belli bir sözleşme kapsamında işlerde kullanılmayan atıl tesis ve teçhizat amortismanı.

Belirli Bir Sözleşmeyle doğrudan ilişkili maliyetler aşağıdakileri kapsar (TMS, 2009:332);

Gözetim dahil inşaat alanı işçilik maliyetleri

Yapılacak inşaatta kullanılacak malzeme maliyetleri

Inşaatte kullanılan tesis ve makinelerin amortismanı

Tesis makine ve malzemelerin inşaat bölgesine getirilmesi ve buradan taşınması ile ilgili taşınma maliyetleri

Tesis ve makine kiralama maliyetleri

Sözleşme ile doğrudan ilişkili tasarım ve teknik destek hizmeti maliyetleri

Tahmini garanti maliyetleri dahil olmak üzere garanti kapsamında yapılan işler ve büyük onarımlara ilişkin öngörülen maliyetler

Üçüncü kişilerin ödeme talepleri

Bu maliyetler sözleşme gelirin dahil edilmemiş örneğin, kalıntı malzeme satışı ve sözleşmeye bahsi geçen işin bitiminde tesis ve teçhizatın satımı ile sağlanan gelirler gibi (TMS, 2009:333).

7. SÖZLEŞME GELİR, MALİYET VE GIDERLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Standarda göre, bir inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde öngörülebiliyorsa, inşaata ilgili gelir ve maliyetler bilanço günü itibariyle sözleşmeye konu işin tamamlanma aşaması esas alınarak, gelir ve giderler olarak finansal tablolara geçirilir. inşaat sözleşmesiyle ilgili olası zararlar ise doğrudan gider olarak muhasebe kayıtlarına girilir (TMS, 2009:334).

Aşağıdaki bahsi geçen şartların hepsi mevcutsa bu inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde tahmin edilebilir (Ağca, 2009: 258)

Eğer yapılan sözleşme Sabit Fiyatlı bir sözleşme ise:

- a) Toplam elde edilecek sözleşme gelirin güvenilir şekilde ölçülmesi
- b) Sözleşmeye ilgili ekonomik faydaların işletmeye akışının olası

olması,

c) Sözleşme konusu işin tamamlanması için ihtiyaç duyulan inşaat maliyetleri ile işin tamamlanma aşamasının bilanço gününde güvenilir şekilde tespit edilmesi.

d) Sözleşmeye yüklenebilecek inşaat maliyetlerinin açıkça belirlenebilmesi ve güvenilir biçimde ölçülebilir olması sonucu, katlanılan fiili inşaat maliyetlerinin önceki tahminlerle karşılaştırılabilir olması.

Eğer yapılan sözleşme Maliyet artı şeklinde bir sözleşme ise ve:

Sözleşmeye ilişkin ekonomik yararların işletme tarafından elde edilmesinin muhtemel olması;

Sözleşmeye yüklenebilecek inşaat maliyetlerinin, geri tahsil edilebilir nitelikte olsun veya olmasın, açıkça belirlenebilmesi ve güvenilir biçimde ölçülebilmesi.

Gibi koşulların Tamamı mevcutsa bu inşaat sözleşmesinin sonucu güvenilir biçimde tahmin edilebilir.

Yıllara yaygın inşaat sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde, "tamamlanma yöntemi" ve " tamamlanma yüzdesi yöntemi" olmak üzere iki genel yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizde de uygulanan ve bir manada Gelir Vergisi Kanununun 44. Maddesi zorlaması ile uygulanan tamamlanmış sözleşme yöntemine göre, sözleşme konusu işe ilişkin kar veya zarar işin bitimine kadar tespit edilmemektedir. Bu yöntemle yapılan inşaat işine ilişkin maliyetler bilançonun aktifinde elde edilen hak edişler ise bilançonun pasifinde bulunmakta ve işin bitim tarihine kadar bekletilmektedir. İşin başlama ve bitim tarihleri ise işyeri teslim tutanağı ve geçici kabul tutanağı ile tespit edilmektedir (Acar, 2013:25).

Yıllara yaygın inşaat işlerinin muhasebeleştirilmesinde en önemli konu farklı dönemlerde tahsil edilen hak edişlerin yapılan giderlerin ve maliyetlerinde hangi dönemlerinde muhasebeleştirileceği ve bunlara bağlı olarak da söz konusu işe ait kar yada zararın hangi hesap döneminde ortaya çıkmış sayılacağı ve vergilendirileceğidir. Uluslararası alanda söz konusu konu ile ilgili iki yaklaşım vardır (Adrian ve Adrian, 2006:47-48).

Tamamlanmış sözleşme (Completed contract) yöntemi

Tamamlanma yüzdesi (Percentage of completion) yöntemi

7.1. Tamamlanmış Sözleşme Yöntemi

Sözleşmeye konu olarak ortaya çıkan yıllara yaygın inşaat işinden kaynaklanan gelir, maliyet, gider ve karın (zararın) kayıtlara alınması için söz konusu işin tamamen yada büyük oranının bitirilmiş olması gerekmektedir. Sözleşme ile ilgili maliyet ve gelirlerin makul bir biçimde takip edilemediği zamanlarda bu yöntem en iyi yöntemdir. Ancak bu yöntem muhasebenin dönemsellik ve tahakkuk kavramları ile ters düşmektedir. Yöntem kullanıldığında her dönemin gelir ve gideri gerçekleştirildiği dönem kayıtlara alınmamakta ve dönem sonucu ile ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapmak zorlaşmaktadır (Karyağdı, 2009:109). Tamamlanmış taahhüt yönteminin tamamlanma yüzdesi yöntemine göre olumsuz yanı, birden fazla yıl devam eden dönemsel inşaat gelir ve giderlerinin raporlanmamasıdır (Bragg, 2010:27).

7.2. Tamamlanma Yüzdesi Yöntemi

Yıllara yaygın inşaat taahhüt işlerinde iş ilerledikçe gelirinde oluştuğu esaslı söz konusudur (Epstein ve Jermakowicz, 2010:289).

Finansal tablolara yansıtılacak gelir ve giderlerin belirlenmesinde sözleşmenin tamamlanma aşamasının baz alınması tamamlanma yüzdesi yöntemi olarak adlandırılır. bu yöntemde sözleşme geliri, ulaşılan tamamlanma aşamasına kadar katlanılan inşaat maliyetleriyle eşleştirilerek, bitirilen işle orantılı gelir, gider ve karın raporlanması sağlanır. bu yöntem, ilgili dönemde sözleşme kapsamındaki işin aşaması ve işteki ilerleme konusunda yararlı bilgi sağlar (TMS, 2009:334).

En fazla kullanılan değerlendirme yöntemi maliyetlere bağlı olan (cost to – cost basis) hesaplanan tamamlanma yüzdesi yöntemi olarak öngörülmektedir(Keieso vd., 2010: 968). Tamamlanma yüzdesi yöntemi, inşaat maliyetleri ve giderlerinin tahakkuk esaslı temeline göre kayıtlara alınmasını ve dönemsel olarak sonuç hesaplarına yansıtılması işlevini görmektedir(Alagöz, 2009: 4). Bu yöntemin uygulanmasında bilançonun varlık bölümünde stoklar grubu altında her bir sözleşme için ayrı bir hesap açılır (devam eden işler (work in progress) ve ya devam eden inşaat (construction in progress)) ve sözleşme ile ilgili tüm harcamalar bu varlık hesabında izlenir (Epstein ve Mirza, 2005:182).

Tamamlanma yüzdesi yönteminde, sözleşme dönemi boyunca satıcının performansı hakkında bilgi sağlanırken, tamamlanmış sözleşme yönteminde ise sözleşme tamamlandığında tüm kar raporlanmaktadır. Tamamlanma yüzdesi yöntemi temeli ne dayanarak halihazırdaki performans finansal tablolara yansıtılırken, tamamlanmış sözleşme yönteminde ise nispeten yansıtılır. Ancak sözleşmenin vadesinin uzunluğu kısaltıkça, bu iki yöntem arasındaki muhasebe farklılıklarında düşmektedir. Bu yüzden işletmeler, tamamlanma yüzdesi yönteminde sözleşme gelirlerinin muhasebeye yansıtılmasında önemli farklılıklar olmadığı için kısa vadeli sözleşmeler de tamamlanmış sözleşme yöntemini tercih etmektedir (Stickney vd., 2010: 340).

Bir sözleşmenin tamamlanma aşaması çeşitli yollarla belirlenebilir. Yüklenici işletme, yapılan işi güvenilir biçimde ölçen yöntemini kullanır. sözleşmenin niteliğine bağlı olarak, şu üç yöntemden birini kullanabileceğini belirtmektedir (Ağca, 2009:260).

a) Bugüne kadar yapılan işle ilgili katlanılan sözleşme maliyetlerinin öngörülen toplam inşaat maliyetlerine oranı (Ağca, 2009:260).

b) Yapılan işe ilişkin incelemeler; veya

c) Sözleşmeye konu işin fiziki tamamlanma oranı.

Standartdaki tanım doğrultusunda maliyeti temel alarak şu şekilde formüle edilebilir.

Tam.Yüzdesi= O tarihe kadar gerçekleşen maliyet /o tarihe kadar gerçekleşen maliyet +işin bitirilmesi için gereken maliyet.

8. SÖZLEŞME GELİR VE GIDERLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

International Accounting Standards Board (IASB) tarafından inşaat sözleşmeleri olarak adlandırılan ve Türkiye muhasebe standartları kurulu tarafından yayınlanmış bulunan TMS 11 standartının yapımının genelde uzun süreye yayılması ve yapının başkasına ait olması nedenlerinden dolayı müşteri adına ve hesabına yapılan ve yapımı bir hesap döneminden daha uzun süren yıllara yaygın yapım sözleşmeleri sözleşme gelir ve maliyetlerinin gelir tablosunda ne zaman gelir ve gider olarak gösterilecekleri hususunda kavramsal bir çerçevede sunulan muhasebeleştirme ilkeleri esas alınmaktadır (Yereli, vd., 2011:118).

Bu çerçevede standart TMS11 madde 5 (Yereli, vd., 2011:118).

Bir varlığın inşasıyla direkt ilgili hizmetlerin verilmesine yönelik örneğin, proje yöneticileri ve mimarların hizmet sözleşmeleri

Varlıkların yıkım ya da düzenlenmesi ile varlıkların yıkımı sonrası çevre düzenlemesine yönelik sözleşmeleri kapsamaktadır.

Ülkemizde yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinden elde edilen gelir, maliyet ve giderlerin muhasebeleştirilmesi ve karın (zararın) tespiti Tamamlanmış sözleşme yöntemine göre yürütülmektedir. Bu yöntem doğrultusunda ülkemizde yıllara yaygın her bir inşaat ve onarım işinde ortaya çıkan maliyetler ve hakedişler için ayrı hesaplar açılmakta (170-177 kodlu yıllara yaygın inşaat ve onarım maliyetleri ve 350-357 kodlu yıllara yaygın inşaat ve onarım hakediş Bedelleri hesapları) bu hesaplar için bitimi ile sırasıyla 622 satılan hizmet maliyeti ve 600 yurt içi satışlar hesaplarına, bu tutarlarda 690 Dönem karı veya Zararı hesabına aktararak dönem karı veya zararı tespit edilmektedir (Ağca, 2009:262).

Standartta göre ; Tamamlanma yüzdesi yöntemine göre ise yıllara yaygın inşaat ve onarım işinden kaynaklanan gelir ve giderler için sürdüğü her dönem ayrı ayrı tespit edilip kayıt altına alınmakta, dolayısıyla işin sürdüğü her dönem için kar – zarar finansal tablolara yansıtılabilmektedir. Bu yöntemde her bir sözleşme için maliyetlerin ve hakedişlerin izlendiği hesaplar yer almaktadır. Bu hesapların kullanımı ve dönem sonunda gelir, gider ve karın(zararın) muhasebeleştirilmesinde temel olarak iki farklı yaklaşım söz konusudur (Ağca, 2009:260).

Yaklaşımın ilkinde; sözleşme maliyetleri ülkemizdeki uygulamaya benzer bir şekilde Devam Eden İşler (Work in progress) isimli hesapta, bu sözleşmeye konu olan hakedişler ise Sözleşme Hakedişleri (Billing on Contracts) adlı hesapta takip edilir. Devam Eden İşler hesabında yer alan döneme ilişkin maliyetler her bir dönem bitiminde Kazanılmış Gelirin Maliyeti (Cost of Revenues Earned) adlı hesaba, Sözleşme Hakedişleri hesabında yer alan tutarlar ise Kazanılmış Sözleşme Gelirleri(Contract Revenues Earned) hesabına aktarılır ve kar- zarar miktarı elde edilir. Eğer o dönemdeki sözleşme maliyetleri ile o dönemdeki sözleşmeden elde edilen kar toplamı hakedişler toplamından fazla ise aradaki fark bir alacak şeklinde cari varlıklarda Tamamlanmayan Sözleşmelerde Maliyetler ve Tahmini Karların Hakedişleri Aşan Kısmı adı altında anlaşma yapılan müşteriden bir alacak olarak hesap kaydı yapılır (Ağca, 2009:262).

Tms 20 – Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Devlet Yardımlarının Açıklanması

Eğer o dönem hak edişleri, o dönem sözleşme maliyetleri ve kar toplamından fazla ise aradaki fark cari borçlarda Tamamlanmayan Sözleşmelerde Hakedişlerin Maliyetler ve Tahmini Karları Aşan Kısmı adı altında müşteriye bir borç olarak kaydedilir (Ağca, 2009:262).

Örnek:

İşletme tamamlanması 2 yıl sürecek iş hanı inşaa edilmesi için müşterisi ile sözleşme imzalamıştır. Sözleşme bedeli 1.000.000 TL, sözleşmenin öngörülen maliyeti ise 750.000 TL dir. İşletme ilk yıl 337.500 TL maliyete katlanmış ve müşteriye

Varsayım I: 400.000 TL hakediş bedelini fatura etmiş,müşteri bu tutarın tamamını nakden ödemiştir (Ağca, 2009:262).

Varsayım II: 500.000 TL hakediş bedeli fatura edilmiş, müşteri bu tutarın tamamını nakden ödemiştir.

Tamamlanma yüzdesi= O tarihe kadar gerçekleşen maliyet /o tarihe kadar gerçekleşen maliyet +işin bitirilmesi için gereken maliyet

Çözüm:

$$TY= 337.500 / 337.500 + 412.500 = 0.45$$

$$TY= \%45$$

Dönem Geliri: TY x Sözleşme Bedeli - Daha Önce Kayda alınan sözleşme geliri

$$= 0.45 x 1.000.000 - 0$$

$$= 450.000 TL$$

Dönem Gideri= TY x Tahmini Toplam Sözleşme Maliyeti - Daha Önce Kayda Alınan Sözleşme Gideri

$$= 0.45 x 750.000 TL - 0$$

$$=337.500 TL$$

$$\text{İlk Yıl Karı}= 450.000 - 337.500 = 112.500 TL$$

Varsayım 1: 400.000 TL Hakediş:

İlk yıl kayıtları (vergiler ve diğer kesintiler dikkate alınmamıştır):

Sözleşme için o dönem yapılan maliyet : 337.500 TL

O dönem elde edilen kar :112.500 TL

Toplam : 450.000 TL

Zarar : 0

O dönem fatura edilmiş hakediş tutarı: 400.000 TL

Toplam : 400.000 TL

Müşteriden brüt alacak tutarı : 450.000- 400.000 =50.000 TL

Muhasebe Kaydı:

Devam eden işler Kasa Borçlar	337.500	337.500
Kasa Sözleşme Hakedişleri	400.000	400.000
Kazanılmış Gelirin Maliyeti Devam Eden İşler	337.500	337.500
	400.000	

Sözleşme Hakedişleri Tamamlanmayan Sözleşmelerde Maliyet ve Tahmini Kararların Hakedişleri Aşan Kısmı Kazanılmış Sözleşme Gelirleri	50.000	450.000
--	--------	---------

Bilanço ve Gelir Tablosu:

	Gelir Tablosu
Kazanılmış Sözleşme Gelirleri	450.000
Kazanılmış Gelirin Maliyeti	(337.500)
Bürüt Kar	112.500
<u>Varlıklar</u>	<u>Bilanço</u>
Dönen Varlıklar	
Tamamlanmayan Sözleşmelerde Maliyet ve Tahmini Kararların Hakedişleri Aşan Kısmı	: 50.0000TL
Varsayım II: 500.000 TL Hakediş	
Zarar	: 0 TL
O dönem fatura edilmiş hakediş tutarı	:500.000 TL
Toplam	: 500.000 TL
Sözleşme için o dönem yapılan maliyet	: 337.500 TL
O dönem elde edilen kar	: 112.500 TL
Toplam	: 450.000 TL
Müşteriye brüt borç tutarı	: 500.000- 450.000 =50.000 TL

Muhasebe Kaydı:

Devam eden işler	337.500	337.500
Kasa Borçlar	500.000	
Kasa		500.000
Sözleşme Hakedişleri	337.500	
Kazanılmış Gelirin Maliyeti		337.500
Devam Eden İşler	500.000	
Sözleşme Hakedişleri Tamamlanmayan Sözleşmelerde Hakedişlerin Maliyetler ve Tahmini Kararları Aşan Kısmı Kazanılmış Sözleşme Gelirleri		50.000 450.000

Bilanço ve Gelir Tablosu: II. Varsayım

Gelir Tablosu

Kazanılmış Sözleşme Gelirleri	450.000
Kazanılmış Gelirin Maliyeti	(337.500)
Bürüt Kar	112.500
<u>Varlıklar</u>	<u>Bilanço</u>
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	
Tamamlanmayan Sözleşmelerde	
Hakedişlerin Maliyetler ve Tahmini	
Kararları Aşan Kısmı	50.0000

Örnek 2 :

Bir İşletme üç dönemde tamamlayacağı bir inşaat işi için 800.000 TL maliyet bedeli belirlemiş olup, sözleşme bedeli ise 1000.000 TL dir. İşletme I. dönemde 200.000 TL si maliyet, II.dönemde ise 600.000 toplam maliyet tüketmiştir. Buna göre işletmenin I. ve II. Dönem gelirini Tamamlanma yüzdesi yöntemine göre hesaplayınız (Elitaş, 2011: 101).

I.Dönem:

Tüketilen Dönem Gideri (%) = 200.000 /800.000 = %25

Dönem Geliri= 1000.000*%25=250.000 TL dir.

II: Dönem:

Döneme isabet eden gider= 600.000- 200.000 =400.000 TL

Tüketilen Dönem Gideri (%) =400.000/800.000=%50

Dönem Geliri= 1000.000* %50=500.000 TL

Örnek Uygulama:

İnşaat işletmelerinde teorik ve pratik anlamda yer alan maliyet, yansıtma, hasılat yazma ve iş bitiminde yapılacak kayıtlar Muhasebe Sistemi uygulama Genel Tebliği ile TMS 11 Standardına Göre kıyaslamalı olarak kayıtların nasıl yapılacağına ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre:

740 Hizmet Üretim Maliyeti HS.	xxx	xxx
100 Kasa HS.		
Maliyet Kaydı		

170 Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım MLY. HS	xxx	xxx
741 Hizmet Üretim MLY. Yanıtma HS		
Yansıtma Kaydı		

100 Kasa Hs.	xxx	xxx
350 Projesi Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım HAK Ediş Bedelleri		
HASİLAT KAYDI		

Tarık Ziyad ÇELİK, İsa GEREKLİ , Süleyman ERTÜRK,
Yahya GÜNAY, Mesut BİLGİNER

350 Projesi Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım HAK Ediş Bedelleri 600 Yurt İçi Satışlar HS. Satış Kaydı	xxx	xxx
---	-----	-----

622 Satılan Hizmet Maliyeti HS. 350 Projesi Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım Hak Ediş Bedelleri Maliyet Kaydı	xxx	xxx
--	-----	-----

Benzer bir akışı TMS/TFRS açısından yapacak olursak kayıtlar şöyle olacaktır.

740 Hizmet Üretim MLY. HS. 100 Kasa HS. Maliyet Kaydı	xxx	xxx
---	-----	-----

170 Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım MLY. HS 741 Hizmet Üretim MLY. Yansıtma HS Yansıtma Kaydı	xxx	xxx
---	-----	-----

100 Kasa Hs. 350 Projesi Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım HAK Ediş Bedelleri HASılat KAYdı	xxx	xxx
--	-----	-----

170 Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım MLY. HS 622 Satılan Hizmet MLYT.HS 600 Yurt İçi Satışlar Hs. Satış Kaydı	Xxx xxx	2xxx
--	------------	------

350 Projesi Yıllara Yaygın İNŞ. Ve Onarım HAK Ediş Bedelleri 170 Yıllara Yaygın İNŞ. Ve	xxx	
---	-----	--

Tms 20 - Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Devlet Yardımlarının Açıklanması

Onarım MLY. HS		xxx
Maliyet Kaydı		

İkinci Yaklaşımına göre; sözleşme maliyetlerinin ve hakedişlerin izlenmesi ilk yaklaşıma benzer şekilde yapılır. sözleşme maliyetleri stoklar başlığı altında Devam Eden İnşaat (Construction in progress) isimli hesapta, sözleşme hakedişleri ise İlk yaklaşımda olduğu gibi Sözleşme Hakedişleri (Billings on contracts) isimli hesapta toplanır. Bu yaklaşım diğer yaklaşımdan dönem sonu yapılan işlemler açısından farklıdır. Dönem sonunda sözleşme hakedişleri ve sözleşme maliyetlerini izlemekte kullanılan hesaplar muhafaza edilmekte, ileriye dönük kalan veren bu hesaplar sözleşmenin tamamlandığı yılın sonunda mahsuplaştırılmaktadır. bu yaklaşımla ilgili dönem maliyetleri doğrudan Kazanılmış Gelirin Maliyeti, ilgili dönem sözleşme gelirleri ise yine doğrudan Kazanılmış Sözleşme Gelirleri isimli sonuç hesaplarına kaydedilmektedir. İlaveten o dönem elde edilen kar tutarı , ilk yaklaşımdan farklı olarak , Devam Eden İnşaat isimli hesaba kaydedilir (Ağca, 2009: 262)

9. BEKLENEN ZARARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Yıllara yaygın bir inşaat sözleşmesi devam ederken iki türlü zarar durumu ile karşılaşılabilir

- Karlı bir sözleşmede cari dönemde ortaya çıkan zarar,
- Karlı olmayan bir sözleşmede cari dönemde ortaya çıkan zarar (Keiso ve Weygandt, 1998: 981).

Toplam sözleşme maliyetlerinin toplam sözleşme gelirini aşması muhtemelse beklenen zarar doğrudan gider olarak finansal tablolara yansıtılır.

- Böyle bir zarar tutarı aşağıdakilerden bağımsız olarak saptanır:
- Sözleşme konusu işe başlanmış olsun olmasın
- Sözleşme konusu işin tamamlanma aşaması; veya

9.madde uyarınca ayrı bir inşaat sözleşmesi olarak değerlendirilmeyen diğer sözleşmelerden beklenen kar tutarı.

10. TAHMİNLERDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Tamamlanma yüzdesi yöntemi her hesap döneminde sözleşme geliri ve sözleşme maliyetlerine ilişkin cari tahminlere birikimli olarak uygulanır. Bu nedenle, sözleşme geliri veya sözleşme maliyetlerine ilişkin tahminlerdeki değişikliğin etkisi, muhasebe tahminlerindeki bir değişiklik olarak muhasebeleştirilir.(TMS8), değiştirilen tahminler değişkenliğin yapıldığı dönemin gelir tablosuna yansıtılan gelir ve gider tutarlarının belirlenmesinde ve izleyen dönemlerde kullanılır (TMS, 2009:337).

11. KAMUYA AÇIKLANACAK BİLGİLER

Yıllara yaygın bir inşaat sözleşmesine bağlı olarak inşa faaliyetinde bulunan yüklenici işletme (Ağca, 2009: 281).

Dönem geliri olarak finansal tablolara yansıtılan sözleşme geliri tutarı, Bu gelirin saptanmasında kullanılan yöntemleri ve Sözleşmeye konu devam eden işleri in tamamlanma aşamasının saptanmasında kullanılan yöntemleri finansal tablolara ilave olarak kamuya açıklar

Bir işletme bilanço tarihinde devam eden sözleşmelere ilişkin olarak ise;

- a) Bilanço tarihine kadar katılan maliyetler ile finansol tablolara yansıtılan karların (kaydedilmiş karlar düşüldükten sonra kalan)toplam tutarı,
- b) Alınan avansların tutarı ve
- c) Hakedişler üzerinden teminat olarak alıkonulan tutarları tek tek açıklamak zorundadır.

SONUÇ

Yıllara yaygın inşaat ve onarım işi yapan inşaat taahhüt işletmeleri üstlendikleri işler nedeniyle elde ettikleri gelir, gider ve karile zararı muhasebe kayıtlarına almak için Tamamlanmış Sözleşme ve Tamamlanma yüzdesi yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Söz konusu sözleşmelerle ilgili maliyet ve gelirlerin Kabul edilebilir bir şekilde izlenemediği şartlarda Tamamlanmamış Sözleşme yöntemi en iyi yöntemdir. Bu yöntemde sözleşmeden elde edilen gelir, gider ve nihayetinde kar ve zarar için tamamlandığı yıl belirlenmekte ve ödecek vergi takip eden yılda ödenmektedir (Ağca, 2009: 282).

Tamamlanma Yüzdesi ise sözleşmenin sonucunun güvenilir bir biçimde öngörüldüğü durumlarda kullanılan bir yöntem olarak görülmektedir. Bu yöntemde işletmenin üstlendiği yıllara yaygın inşaat sözleşmelerine ilişkin gelir ve maliyetler ve bunun la ilişkili kar ve zararını finansal tablolarda sunması olasıdır. Tamamlanma yüzdesi yönteminde oluşan maliyet gelir ve zararlar yapılan işin oranını güvenilir bir biçimde ölçümü ile her yıla gerçekleştiği ölçüde yansıtılmaktadır. Tamamlanma yüzdesi yöntemi inşaat sözleşmeleri için tek geçerli yöntem olarak Kabul görmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, V., (2013). Türkiye Muhasebe Standartları -11 İnşaat Sözleşmeleri Standartının İncelenmesi Ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Geçiş Sürecinde Yıllara Yaygın İnşaat Taahhüt İşleri Uygulama Çalışması. Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi 6(1):25-50.
- Adrian, J.J. Ve Adrian, D.J., (2006). Construction Accounting; Financial, Managerial, Auditing And Tax, Fourt Edirion. Illinois, Usa: Stipes Publishing L.L.C.

- Ağca A. Vd., (2009). Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması. Ankara: Maliye Ve Hukuk Yayınları.
- Akbulut, A. (2012). Karşılaştırmalı Tms/Tfrs- Vergi Uygulamaları Ve Sonuçları. İstanbul: Mizampaj Baskı.
- Alagöz, A., (2009). Tms.11 İnşaat Sözleşmeleri Standardı Çerçevesinde İnşaat İşlerinde Sözleşme Maliyet Ve Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi. Muhasebe Ve Vergi Uygulamaları Dergisi.1 :1-38
- Boyras, F., Akbulut, A., Üçkuyu, S., Ceylan, A.M., Topaloğlu, M., Köroğlu, M., Arslan, Y., (2009): Ticari Kardan Mali Kara Geçiş Türmob Yayınları-414, Ankara.
- Bragg, Steven M. (2010). Revenue Recognition: Rules And Scenarios. New Jersey: John Wiley And Sons.
- Cıvan, M., Kara, E., Körpı, M., Ve Karaca, C. (2012). Açıklamalı Örnekli Ve Uygulamalı Kobi Tfrs Kapsamında Finansal Raporlama Ve Uygulamaları. Gaziantep: Yaşar Cevizli Mağazaları.
- Ec, (2009). International Accounting Standart 11 Construction Contracts, Ec Staff Consolidated Version As Of 16 September, En- Eu Ias 11.
- Elitaş, C. (2011). Ufrs (Tms-Tfrs) Uygulamaları. Ankara: Hipotez Yayınları.
- Epstein, B. J., Jemakowicz, E. K., 2010. (2010) Interpretation And Application Of International Financial Reporting Standards. Canada : Wiley Ve Sons, Inc.
- Epstein, B. J., Mirza, A.A., 2005. Ifrs (2005), Interpretation And Application Of International Accounting And Financial Reporting Standards. John Wiley And Sons, Inc: New Jersey.
- Karyağdı, M., (2009). İnşaat İşlerinde Vergi Ve Muhasebe Mevzuatı İle İnşaat Sözleşmelerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standartı, Tms 11'in Analizi - 1. Yaklaşım Dergisi, 17(197):108-114.
- Kiesson, E. Donald., Weygandt, J.J (1998). Intermediate Accounting. John Wiley And Sons, Inc. Usa.
- Kiesson, E. Donald., Weygandt, Jerry J. Ve Warfield, Terry D. (2010). Intermediate Accounting Ifrs Edition, Usa: John Wiley Ve Sons.
- Stickney, C.P- Weil, R.L, Schipper, K., Francis, J. (2010), Financial Accounting: An Introduction Concept, Methods And Uses, Mason Usa: South Western Cengage Learning.
- Tms 2009. Tmsk Yayınları, Fersa Matbası, Ankara.
- Üstünel, B (2009). Tms , Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Yayınları-4. Fersa Matbası, Ankara:
- Yereli, A. N., Kayalı, N., Demırlıoğlu, L., (2011). İnşaat Sözleşmelerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standartı (Tms11) Çerçevesinde Yıllara Yaygın İnşaat Taahhüt İşlerinin Muhasebeleştirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(3):113-135).
- [Http://www.Ifrs.Org/Ifrss/Pages/Ifrs.aspx](http://www.Ifrs.Org/Ifrss/Pages/Ifrs.aspx)
- [Http://www.Kgk.Gov.Tr/Contents/Files/Tfrs_2014/Tms/Tms11.Pdf](http://www.Kgk.Gov.Tr/Contents/Files/Tfrs_2014/Tms/Tms11.Pdf)